

*Застьола Є.О.,
аспірант кафедри підприємництва, торгівлі та логістики;
Сергієнко О. А.,
д.е.н, професор,
професор кафедри підприємництва, торгівлі і логістики
ННІ «Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу»
НТУ «Харківський політехнічний інститут»*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку України характеризується розвитком ринкової економіки, ринкових відносин, активним формуванням інфраструктури ринку. У складі цієї інфраструктури одне з основних місць належить біржам: товарним, фондовим, валютним та іншим. Найбільш масовий розвиток одержала фондова біржа, яка являє собою організований товарний ринок, у межах якого, відповідно до встановлених правил, здійснюються угоди купівлі-продажу певних видів товарів [1]. Актуальність дослідження сучасного стану біржової торгівлі в Україні пов'язана з особливістю стрімкого розвитку цієї галузі як складової національної економіки, високою його ризикованістю і, водночас, прибутковістю, пов'язаною з задоволенням економічних потреб населення та поповненням державного бюджету.

Для аналізу сучасного стану біржової торгівлі в Україні, перш за все, визначимо, скільки суб'єктів біржової торгівлі зареєстровано і скільки функціонує на території України (рис. 1) [2].

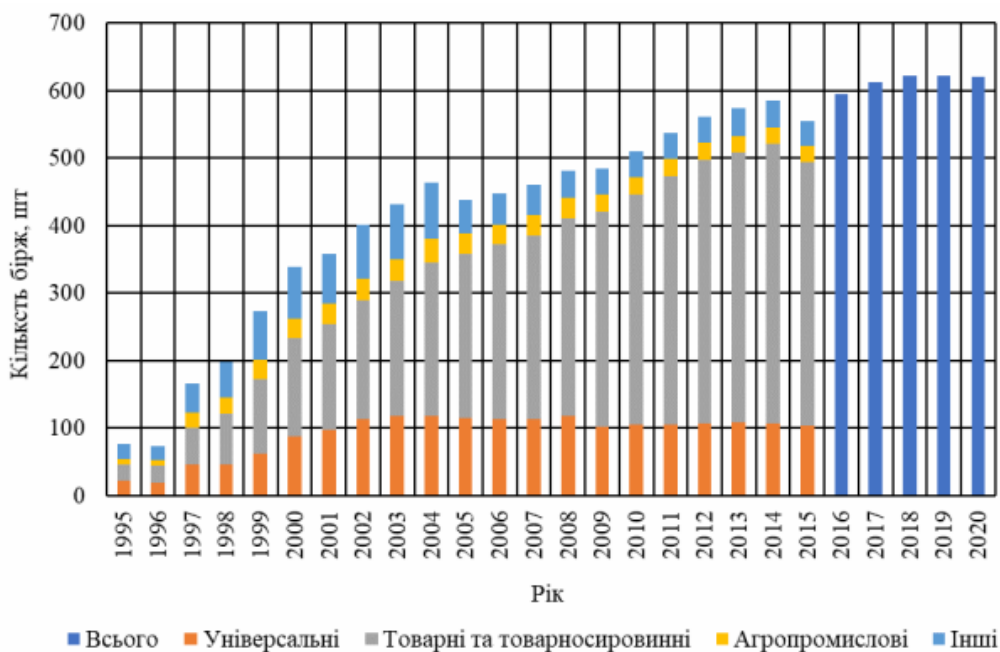

Рис. 1. Кількість бірж в Україні [2]

Із рис. 1 видно, що на 1 січня 2020 року в Україні зареєстровано більш ніж 600 бірж, що значно перевищує їхню кількість у світі. Аналіз видового складу українських бірж свідчить, що найбільша частка (70%) припадає на товарні і товарно-сировинні біржі, а найменша (4,07%) – на агропромислові. Як свідчать дані рис. 1, кількість зареєстрованих бірж в Україні постійно зростає. Лише у 2015 році спостерігалось зменшення кількості бірж, що пов'язано з анексією Криму та початком військових дій на Сході нашої країни. В той час багато підприємств, організацій, в тому числі бірж, припинило свою діяльність через економічну кризу в країні. Сьогодні більшість бірж відчувають кризу і знаходяться у стані припинення своєї діяльності.

Нині товарні біржі в Україні не займають належної позиції, як того вимагають нові економічні умови, оскільки більшість зареєстрованих бірж в Україні повністю не відповідають класичному поняттю біржі. З 2016 р. статистична інформація щодо кількості зареєстрованих та функціонуючих товарних бірж в Україні залишається не дослідженою. Адже державні структурні органи, які формально виступають регулятором товарних бірж, фактично не збирають, не аналізують звітність щодо операцій на них та не слідкують за діяльністю бірж. Певні спроби щодо покращення регулювання та взагалі діяльності біржового ринку були відображені в законі «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» від 2 серпня 2020 року, що вступив у силу з 2021 р.

Таким чином, незважаючи на значну кількість товарних бірж в Україні, до цього часу не відбулося створення повномасштабного біржового аграрного ринку. Адже кількість бірж не надає характеристики ефективності їх роботи та не відображає реальний стан розвитку біржового ринку в Україні. Склад учасників Національної асоціації бірж України (НАБУ) не є постійним: на початку 2021 р. до складу НАБУ входила 21 біржа, з яких 12 аграрно-промислових та аграрних. Із загальної кількості діючих товарних бірж, які сьогодні обслуговують вітчизняний аграрний ринок, лише деякі з них заслуговують на увагу, оскільки основна частина всіх укладених контрактів зосереджена саме на цих біржах [3].

Резюмуючи все вищевказане, можна стверджувати, що рівень розвитку біржового товарного ринку в Україні є незадовільним і має низку проблем. Основними проблемними питаннями розвитку вітчизняного товарного біржового ринку є:

- недосконалість нормативного регулювання
- неузгодженість законодавчої бази
- низький рівень ліквідності біржових операцій на товарних біржах
- присутність на торгах небіржових товарів
- висока волатильність біржових цін

- незначна кількість біржових інструментів
- занадто повільне впровадження сучасних біржових інформаційних технологій
- відсутність біржової культури.

Незважаючи на велику кількість проблем, вважаємо, що більшість з них можна вирішити. Визначальну роль у вирішенні проблем розвитку біржового ринку України має взяти на себе держава, створивши шляхом нормативного регулювання умови для забезпечення прозорості біржової діяльності. Таким чином, при умові подолання існуючих негативних тенденцій і проблем, Україна має цілком реальні перспективи сформувати ефективний біржовий ринок і стати рівноправним учасником світової біржової системи [4, 5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дудяк, Р. П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: навч. посіб. / Р. П. Дудяк, С. Я. Бугіль // Львів: «Магнолія 2006». – 2018. – 360 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Назва з титул. екрану.
3. Скотнікова, М. М. Економіка та організація біржової торгівлі : опорний конспект лекцій / М. М. Скотнікова, О. М. Трубей // Київ: КНТЕУ. – 2013. – 158 с.
4. Білоцерківський, О. Б. Біржова діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / О. Б. Білоцерківський, Є. О. Застьола // Сучасний рух науки: тези доп. XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18-19 жовтня 2021 р. – 2021. – С. 71-73.
5. Білоцерківський, О. Б. Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни "Технологічне підприємництво та біржова діяльність" [Електрон. ресурс] : для студентів спец. 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" другого (магістер.) рівня усіх форм навчання / О. Б. Білоцерківський, Є. М. Шапран // Харків: НТУ «ХПІ». - 2021. – 48 с. – Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54205> – Назва з титул. екрану.